

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 19 november 2003

Ö 4333-01

KLAGANDE

R B

Offentlig förvarare och ombud: advokaten P S

MOTPART

Riksåklagaren

SAKEN

Tillstånd till prövning i hovrätt av mål om försvårande av miljökontroll

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, avd. 13, beslut den 20 november 2001 i mål B 7219-01

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut meddelar Högsta domstolen tillstånd till målets prövning i hovrätten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

R B har yrkat att Högsta domstolen meddelar tillstånd till målets prövning i hovrätten.

Riksåklagaren har bestritt bifall till yrkandet.

SKÄL

Tingsrätten dömde med stöd av 29 kap. 5 § miljöbalken R B för försvårande av miljökontroll till böter. Samtidigt ålades han att betala avgift enligt 1 § lagen (1994:419) om brottsofferfond. En förutsättning för detta åläggande är att R B dömdes för ett brott för vilket fängelse ingår i straffskalan. I målet aktualiseras frågan om denna förutsättning varit uppfylld.

I den nämnda ansvarsbestämmelsen i miljöbalken sägs att den som med uppsåt eller av oaktsamhet i strid med vad som föreskrivs i balken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av balken underlåter att lämna underrättelse eller uppgift eller lämnar en oriktig uppgift och därigenom försvårar en tillståndsprövning eller en tillsynsmyndighets verksamhet döms till böter eller fängelse

i högst två år.

Ansvarsbestämmelsen utgör ett exempel på en typ av straffrättsliga föreskrifter som brukar kallas blankettstraffstadganden. Dessa kännetecknas av att brottsbeskrivningen utfylls genom hänvisning till en primär regel på annat ställe i regelverket. Ett typexempel är att det inom specialstraffrätten i en författningsavslutande bestämmelse finns en föreskrift som straffbelägger andra regler i författningen (se t.ex. 19 kap. 1 § första stycket aktiebolagslagen [1975:1385]). I andra fall kriminaliseras överträdelser som ligger utanför den författning där blankettstraffstadgandet finns, såsom i ansvarsbestämmelsen i 20 kap. 3 § brottsbalken angående brott mot tystnadsplikt (jfr 1 kap. 13 § sekretesslagen [1980:100]). (Se bl.a. Holmberg–Stjernquist, Grundlagarna s. 273 ff. och Asp, EU och straffrätten s. 261 ff.)

Straffbestämmelsen i 29 kap. 5 § miljöbalken utgör exempel på båda dessa nu beskrivna fall av blankettstraffstadganden genom att den hänvisar till både bestämmelser i balken och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken. I det senare hänseendet avser hänvisningen föreskrifter i författningar på lägre konstitutionell nivå än lag, nämligen föreskrifter meddelade av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av en förvaltningsmyndighet. (Se i det här aktuella fallet 14 kap. 9 § miljöbalken, 9 och 26 §§ förordningen [1998:941] om kemiska produkter och biotekniska organismer samt 16 och 29 §§ Statens naturvårdsverks föreskrifter [SNFS 1992:16] om kyl- och värmepumpanläggningar innehållande CFC, övriga CFC, haloner, HCFC och HFC, den senare författningen kallad köldmediekungörelsen.)

Ansvarsbestämmelser där fängelse ingår i straffskalan innebär en begränsning av det skydd mot frihetsberövande som ges i 2 kap. 8 § regeringsformen. Av 2 kap. 12 § regeringsformen följer att en sådan begränsning skall ske genom lag (med vissa här inte aktuella undantag). I 8 kap. 7 § andra stycket regeringsformen finns en bestämmelse som i viss mån lättar upp det nu angivna lagkravet. Denna bestämmelse kan ses som en ersättning för den möjlighet som regeringen före år 1975 ansågs ha att föreskriva kortare frihetsstraff (se prop. 1973:90 s. 314 f.). Bestämmelsen är avfattad så att riksdagen i en lag, som innehåller ett bemyndigande med stöd av paragrafens första stycke, kan föreskriva annan rättsverkan än böter för överträdelse av en föreskrift som regeringen meddelar med stöd av bemyndigandet. Denna tillåtelse av blankettstraffstadganden med fängelse i straffskalan avser alltså enligt lagtextens ordalydelse bara hänvisning till föreskrifter som meddelas av *regeringen*. Det är omdiskuterat om denna regel utesluter eller inskränker möjligheten att på detta sätt sanktionera föreskrifter på lägre konstitutionell nivå än förordning (jfr bl.a. Strömberg, Normgivningsmakten, 3 uppl. s. 83 med hänvisningar till lagförarbeten).

R B har dömts för underlåtenhet att uppfylla uppgiftsskyldighet enligt köldmediekungörelsen, som beslutats av Statens naturvårdsverk, och därvid ålagts att betala avgift enligt lagen om brottsofferfond, något som förutsätter att fängelse ingått i straffskalan för brottet. Med hänsyn till det förut anförda är det oklart huruvida fängelse kunnat ådömas för underlåtenheten. Det får därför anses vara av vikt för ledning av rättstillämpningen att hans överklagande prövas

av högre rätt, och tillstånd till målets prövning i hovrätten bör följaktligen meddelas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Thorsson, Regner (referent), Lundius, Ella Nyström och Wersäll
Föredragande revisionssekreterare: Persson